

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer, izmislji nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogrsko deželo za vsaj leto 26 K, za pol leta 13 K, za četrt leta 6 K 50 h, za eden mesec 2 K 50 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vse leto 24 K, za pol leta 12 K, za četrt leta 6 K, za eden mesec 2 K. Kdor hodi sam ponj, velja za celo leto 22 K, za pol leta 11 K; za četrt leta 5 K 50 h, za eden mesec 1 K 90 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor znaša poština. — Na naročbo brez istodobne vpošiljatve naročnine se ne ozira. — Za oznanila plačuje se od peterostopne petit-vrste po 12 h, če se oznanilo enkrat tiska, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če se trikrat ali večkrat tiska. — Dopisi naj se izvolijo frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je na Kongresnem trgu št. 12. — Upravnstvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativne stvari. — Vhod v uredništvo je iz Vegove ulice št. 2, vhod v upravnništvo pa s Kongresnega trga št. 12.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Nemci drugod in pri nas.

Ko so se primerile v Ljubljani v oči gled izjavljajočega nastopanja ne kojih nemških kričačev male demonstracije proti Nemcem, ki pa niso bile nič posebnega, zagnali so vsi nemški časopisi od najobskurnejšega zakotnega lističa pa gori do »Neue Freie Presse« velikanski krik in vik in dan na dan so ti listi polni najhujših žalitev slovenskega naroda, to pa samo zbog tega, ker se Slovenci, vzemši si v vzgled Nemce same, ne dajo več izzivati v svoji hiši po nekotnih mlečnozobih mladencih. Z ozirom na ta dejstva je pač značilno, kako nastopajo baš ti Nemci, ki kriče, kjer so v manjšini, ako se jim tudi niti eden las ne skrivi, napram slovenskim manjšinam v krajih, kjer imajo oni pretežno moč. Spominjamo tu samo na škandalozne in naravnost nečuvane pojave nemške podivjanosti in narodnega fanatizma prigodom raznih sokolskih in drugih slavnosti v Celju, kjer so se morali mirni Slovenci, ki so samo s tem že baje izzivali, da so se udeležili kot gostje slovenske slavnosti, s samokresom braniti napram lopovskim napadom celjske nemške poulične svojati. Te dogodke smo že svoje dni primerno osvetlili, a napisali bi še lahko o njih celo knjigo. Iz vseh teh dogodkov pa se da crpati izjemenica, da Nemci rabijo sploh dvojno mero, eno zase, drugo pa za Slovane, zlasti še za Slovence.

V oči gled pisavi nemških listov o protinemških takozvanih demonstracijah v Ljubljani, je interesantno primerjati poročila baš istih časopisov o protičeških izgredivih v Podmoklih na Češkem. Razume se pač, da se te demonstracije a priori odobravajo od kraja do konca, dasi bi iste moral vsak naobrazen človek obsojati, vsekakor pa preje kakor malenkostne dogodke v Ljubljani.

Na Husov dan so slavili v Podmoklih tamošnji Čehi na primeren

način tega svojega velikega moža, med drugim so na večer svoje hiše razsvetlili in okrasili s transparenti s Husovo podobo. To je bila v očeh Nemcev seveda velika provokacija. Nemški listi pišejo o tem, da je bilo to nečuvano izzivanje, hujskajoča prireditve, naperjena zgolj proti Nemcem, ki so imeli torej popolnoma prav, ako so priredili vsled tega proti tej češki predznosti velike poulične demonstracije, pri katerih je prišlo do burnih prizorov in nastopov, da je končno moralo intervenirati redarstvo, poklicano po samih izgredivih, ne s tem, da bi morda razgnalo le-te razgrajalce, pač pa da je Čehe primorala ugoditi zahtevi demonstancij, ustaviti iluminacije in odpraviti Husove embleme. Toda to še ni bilo dovolj! Pripadniki vseh nemških strank v Podmoklih so se združili ter priredili velik protestni shod, da izrazijo svoje skrajno ogorčenje o nečuvanih in predznih izzivanjih Čehov ter so zahtevali naravnost, da se naj provzročitelji Husovega slavlja v Podmoklih od oblastev kot kršitelji javnega miru in reda strogo kaznujejo, predvsem pa, da se nemudoma iz Podmoklov premestijo vsi oni češki uradniki, ki so se teh izzivanj udeležili; takisto se je zahtevalo, da vsakdo, ne glede na stan in poklic, brezobzirno varuje nemški značaj mesta Podmoklov, bodisi da ne sprejme nobenega Čeha v svojo hišo, ali da odpusti iz službe vse češke posle in jih nadomesti z nemškimi. Zakaj se baš s tem dogodkom tam gori s Češkega bavimo toli obširno? Stvar leži na dani, saj ista v oči gled zadnjih dogodkov v našem mestu naravnost sili k primerjanju in tudi — k premišljevanju!

Ali se v obče da govoriti o pravih demonstracijah proti Nemcem v Ljubljani, zlasti v zadnjih dneh? Mislimo, da bode to vsak trezen človek zanikal. Ako kak zelen fantiček z

modrižem v gumbnici na javnem trgu nahruli mirno mimoidoče Slovence z izzivajočim »heil« klicem, in ako ga ta zavrne na primeren način, se pač to še ne more imenovati demonstracija. In vendar pišejo nemški listi v zadnjem času dan na dan o protinemških izgredivih v Ljubljani in slikajo ljubljanske Nemce kot prave narodne mučenike, ki so brez vsake zaščite izpostavljeni vsem zasramovanjem in dejanskim napadom s strani nekultiviranih Slovencev. A vendar se ve dobro, da se Nemcem v Ljubljani ne skrivi las, če se pa kakemu pouličnemu fantalinu, ki misli s tem reševati mater Germanijo, da po javnih trgih v slovenski Ljubljani izziva z modrižem, znakom vsenemštva, nategnejo malko ušesa, to še vendar ni nikak izgrediv, nikaka demonstracija! In tam gori v Podmoklih, ali so ti Čehi zares Nemce izzivali na način, da je moralo priti do izgrediv? Husovo slavje! To slavje je vendar v prvi vrsti kulturnega pomena, koje bi morali tudi Nemci smatrati v prvi vrsti kot tako, saj je bil baš Hus nekak predbojevnik Luthrov in je ta baš iz Husovih del črpal osnove za svoje reformacijsko delo! In končno ali je sploh to izzivanje, ako Čehi slavé velikega Husa tudi kot politika? Hus je vendar toli imponujoča zgodovinska osebnost, da bi Nemci sami, ako ne že sami slavili, vendar vsaj smeli druge pustiti primerno slaviti tega zares velikega moža! Ali je bil torej povod demonstracijam dan? Menimo da ne, in vendar so se prigodile velike demonstracije, dokaz, da je vsak najmanjši povod Nemcem dober dovolj, samo da lahko dađo čutiti svojo premoč slovanski manjšini.

Kako pa tukaj v Ljubljani? Konsekventno, namenoma se že dlje časa z nemške strani izziva Slovence, ne da bi prišlo do kakih neredov, kamoli še do izgrediv; ako pa končno kakemu Slovencu le zavre kri, potem se kuje iz tega političen kapital in

se blati slovenski narod na najostudnejši način! In v tem oziru so Nemci pač mojstri, zase reklamujejo vse tiste pravice, ki jih drugim negirajo!

Nemci v Podmoklih zahtevajo takojšnjo odstranitev čeških uradnikov, češ, da so provzročitelji neprestanih provokacij. Kaj ko bi jih v tem oziru tudi mi posnemali in zahtevali, da se premestijo nekateri uradniki, ki so notorično znani kot provzročitelji onega gibanja v kazini, ki hoče, da pride do škandalov in demonstracij — na vsak način. Saj je nam znano, da se stekajo vse niti premišljenega načrta, z izzivanjem izsiliti demonstracije v svrhu političnega kapitala, v roke nekotnih gospodov, ki so pa uradniki. Morda bi to ne bilo napačno! Saj, kar je Nemcem dovoljeno, ne more končno biti tudi nam zabranjeno!

Zanimiva pripoznanja.

»Gablonser Zeitung« spada med prva glasila nemške napredne stranke. Ta list je povodom neke polemike priobčil pripoznanja, ki zaslužijo, da se jih uvažuje. Ta list dolži namreč gostobesedne nemške nacionalce, da pripravljajo tla klerikalizmu, da so nemški nacionalci sami prvi sad klerikalizma. Alpske dežele (nemške) so bile nekaj zavetišče svobode, danes pa so središče reakcije. To je provzročil dr. Steinwender, bistra glava, ki se je vedoma postavil v službo klerikalizma. Steinwender in Schönerer sta prej v enotno stranko združene svobodomiselnih poslance razdvojila. Kar sta sejala, to je na Nižjem Avstrijskem požel klerikalizem. In kdo mu je pomagal. Poslanec Wolf, ki je s peresom in z agitacijo delal, de so pri dunajskih volitvah l. 1894. zmagali klerikalci. — In dalje pravi »Gablonser Zeitung«: »Alpske dežele so že klerikalne, desno krilo nemških nacionalcev pod vodstvom celjskega poslanca dr. Pommerja nič

ne prikriva, da je krščansko-socialnega mišljenja. Poklerikaljenje Koroske napreduje mogočno in celo glavni list nemških nacionalcev je prišel v škofove roke. To so vspehi nemških nacionalcev! — Kaj ni to zanimivo?

Mnenje dr. Engla.

Svoječasni predsednik kluba mladčeskih državnih poslancev na Dunaju, dr. Engel, je v svojem listu »Hlasy od Blanika« obelodanil članek o sedanjem položaju. V tem članku pravi: Sodi se, da je sedanj mir samo naznanjevalec velikih viharjev, če se pri novih konferencah, ki jih pripravlja dr. Körber, ne posreči preprečiti tudi v naši državni polovici grozeči polom. Bodi že tako ali tako — v sedanjih razmerah ne moremo verjeti, da bi se dr. Körberju posrečilo njegovi načrti. Sicer se mu je — seveda ne po njegovi zaslugi — posrečilo, dobiti v portfelju češkega ministra nov kompenzacijski objekt, ali razmere so se tako razvile, da na bišveno premembo položaja v smislu vlade še misliti ni.

Štrajk v Galiciji.

Tudi letos štrajkajo tod in tam v Galiciji kmetijski delavci. Vlada se čisto nič ne zmeni, da bi posredovala med delavci in med graščaki. Koder se začne štrajk, posreduje vlada — z orožniki in vojaštvom. Kako se godi, se razvidi iz naslednjega. V Zyznomierzy je 24 voznikov ustavilo delo, ker jim graščak za 18 do 20 ur dela ni več plačal kakor 45 krajcarjev brez hrane, oziroma 30 krajcarjev z jako slabo hrano. Orožniki so štrajkujoče kmete odgnali v Buczac, kjer jim je tajnik okrajnega glavarstva naznanil, da bodo 14 dni zaprti, če ne gredo pod starimi pogoji delat. Ker se kmetje niso udali, so jih orožniki odgnali v zapor in nihče se ni zmenil za izjavo kmetov, da te kazni nečejo sprejeti in da za-

LISTEK.

Haruzin o slovenskem domu.

Spisal Anton Trstenjak.

I.

Slovanski svet se giblje. Vsako gibanje je zdravo, osobito pa gibanje in življenje na kulturnem polju, kjer se združujejo in okrepujejo sorodni elementi. Od iztoka do zapada, od severa do juga zaznamovana so že pota te kulturne gibajoče sile. To je duševno gibanje slovanskih narodov. Poljak Zdziechowski je bil na našem jugu in je osnoval v Krakovu »Slovanski klub«, kateri živi v tesni zvezi s Hrvati. Za poljsko gibanje, kjer je še malo »Slovanov«, je to kačipot do boljšega sporazuma med Slovani. Ruski učenjak prihaja v naše kraje in proučava tu naš narod; vabijo ga k nam krasne naše planine, Triglav, Grintovec, Stol, Golica, Mangart. A slovenski pesnik Aškerc roma na Balkan, v Rusijo, in kadar se vrača, prinaša nam novo poezijo. Med drugimi prišel je k nam tudi Rus Al. Haruzin, pre-

hodil je vso gorensko stran, in zemlja in narod sta ga tako silno navdušila, kakor Stanka Vraza, kateri je v »Djulabijah« zapel o Slovenkah in Triglavu veličastno pesem. A Haruzin je znanstveno proslavil naše domovino in nam je odkril novo polje modernega znanstva. Živimo sicer v narodu in z narodom, a Haruzin nam je pokazal, da se nismo zanimali zase. V »Russkem Věstniku« je priobčil leta 1902 važno razpravo: »Nacionalnaja evolucija Slovincov«, potem je izdalo »Imperatorskoe Russkoe Geografičeskoe Obščestvo« Haruzinovo knjico: »Ruko vodstvo dlja sobiranija svédčeniho krestjanskikh postrojках«, in končno je izšel v časniku »Rodnik« spis »Avstrijskaja Krajina«. Haruzina je zanimala slovenska vas, koča, hiša, sploh vsaka stavba, v kateri živi slovenski narod. Opazoval je notranjščino in zunanjščino hiše in je proučeval, kaj vse je storil iz sebe Slovenec, slovenski duh. Povpenjal se je na gore, 1600 metrov visoko in še više, romal je od koče do tamorja, od bajte do hiše, proučeval, in kar je zasledil, podal nam je v zgoraj navedenih spisih, kateri so vsi izšli

v Petrogradu, v duševnem središču Rusije, a končno je še spisal znamenito študijo o slovenskem domu z naslovom: »Žilišče Slovincov Verhnej Krajini«, S. Peterburg 1903, ponatis iz časnika »Živaja Starina«.

Z velikim pridom sem čital knjigo. Slovenci v tej stroki nismo še ničesar storili, dočim imajo drugi narodi v to strokovne liste in lepo razvito književnost. V nas je treba važnost »žive starine« še vedno poudarjati. Ali je kaj važnega, ako nam kdo opisuje slovenski dom? Dom je vobče velik odlomek kulturne zgodovine. Ne samo narodno pesništvo, sploh narodna književnost, narodni običaji, za kar se navadno še zanimamo, nego tudi drugih stvari je še dokaj, v katerih se nam kaže človeški duh in katere so potemtakem merilo narodne kulture. Važno je torej izvedeti, kako stanuje človek, kako si je že nekaj stavil dom, ali je bil v tem delu samosten, to je, ali je ustvarjal iz samega sebe, ali se je in koliko se je učil od drugih in ali je on sam učil druge. Takisto je važno za kulturo, kako se oblači narod, kaj prideluje, kaj je in pije, kako se razveseljuje. Sploh je treba

opazovati človeka od rojstva do smrti, ako mu hočemo preiskati njega narodno življenje, katero ni nič drugega nego verno zrcalo tega, kar človeški um ustvarja. Haruzin je prvi, kateri nas vodi na polje narodopisnih študij in kateri nam s svojimi preiskavami podaje vevvažnega gradiva. Slovanski znanosti je s tem mnogo koristil ter jo znatno pospeševal.

Hiša in pojedini deli hiše so živi tolmači naše prestare dobe. Iz besed, s katerimi označujemo hišo in dele hiše, sklepamo, da so imeli Slovani že nekaj, v zakarpat-skih pokrajinah, torej v dobi, o kateri nam zgodovina ničesar ne poroča, lepo urejeno družinsko življenje. Zato pa imamo neovržne priče ravno v domu in vasi. Beseda dom pomenja toliko, kolikor lesena hiša. In slovenska hiša je sploh lesena. Zapadni, istočni in južni Slovani imajo lesene stavbe. Izjeme se nahajajo na pr. v Hercegovini. Hiše se namreč stavijo iz gradiva, katero nahaja človek v bližini, in zato se tudi ne more trditi, da bi bile lesene stavbe jedino slovanska posebnost. Lesene hiše imajo Švedci in Norvežani, a nahajajo se

tudi v Severni Ameriki. Danes je sicer navadna beseda chalupa, izba, hiša, ali beseda dom še živi v prestarem pomenu. Posamični deli doma so bili in so se zvali že nekaj: stolba, veža, pivnice, streha, sleme, stena, okno, vrata, prag, izba z dvermi, peč, stolp in klop. Te besede so prazgodovinske, bile so uzajemne vsem slovanskim rodovom. Slovani so torej že v davnini imeli lepe domove. Med domom hlevom z gumnom je bil dvor. Tudi ta ločitev je prastara in iz teh besed sklepamo, da so naši stari predniki stanovali posebe, ločeni od hleva, od živine, da so torej bili na visoki stopinji kulture.

Pojedine dele, katere je imel prestari slovanski dom, ohranil si je v bistvu še današnji slovanski dom. Sčasom z napredkom se je razširjal, popolnjeval, to nam dokazuje Haruzinova študija. Haruzinova preiskava je dognala, da je slovenski dom popolnoma podoben ruskomu domu v sedanjem času in da je podoben takisto domom ostalih Slovanov.

(Dalje prih.)